

ענין חינוך

1967, לתמוך באנשי אל-פתח ובידיהם הסוריים המטרופים? מי מכריח את בומדיאן היום לרקוד לפי חללים של כמה טרוריסטים פלסטיניים חסרי-אחריות?

שאלה זו אינה מתחשבת במציאות הנפשית בעולם הערבי. מציאות נפשית היוצרת מציאות מדינית.

בעיני ישראל מצטיירים החבלנים הפלסטיניים, בצדק, כטרוריסטים רצחניים, החוצים את קו הפסקת-האש כדי להרוג ולהרוס.

בעיני כל ערבי, בלי יוצא מן הכלל, ממוסול ועד מאראקש, מצטיירים אנשים אלה בצורה לגמרי אחרת: כלוחמי-שחרור דגולים ונעימים.

הערבי אומר לעצמו: "הנה הצליחה ישראל לשבור בכמה שעות שלושה צבאות ערביים גדולים וחזקים. כבודה של האומה הערבית נרמס בעפר. ארץ פלסטין כבושה עתה בידי האויב הציוני, שאינו חולם להחזירה לערבים. והנה — בני העם הפלסטיני לא נכנעו. כמה בחורים צעירים גואלים את כבוד כולנו. הם חוצים את הקוים בכל לילה, והם נהרגים כזובים, ובכל זאת הם ממשיכים ללחום. באללה, הם יורשיהם של הגיבורים הערביים מכל הדורות ומכל הזמנים.

לא התעמולה יוצרת תמונה זו. להיפך: תמונה זו היא המנחה את התעמולה.

ומכיוון שזה כך, הרי מאז מלחמת-ששת הימים אין מנהיג אחד בעולם הערבי היכול לעמוד מנגד, כאשר החבלנים הפלסטיניים זקוקים לעזרה.

עברו הימים בהם אפשר היה לכלוא את אנשי אל-פתח בירדן או בלבנון. מנהיג ערבי שהיה עושה כיום דבר כזה — היה נראה בעיני עמו כאיש הנועץ סכין בגב העם הפלסטיני הלוחם לשחרור השטחים המוחזקים. שום חברת ביטוח לא היתה מקבלת על עצמה אחריות להמשך שילטונו — או להמשך חייו.

לכן אין בומדיאן יכול כלל לפעול נגד רצון אירגוני-החבלה הפלסטיניים, אפילו רצה בכך. אם ירצה לצאת איכשהו בשלום מכל הסכר שנוצר, יצטרך לנהוג כזהירות, תוך תיאום עם האירגונים הפלסטיניים.

אם הפלסטינים אומרים לו: "הישראלים השבויים הם בני-ערובה. צריכים להחליף אותם באחוזני-גיבורים, הנמקים בכלא הישראלי, כדי שיוכלו להמשיך במלחמתם" — איך יוכל בומדיאן להגיד לא?

אין ספק שגם בומדיאן רוצה להחזיר את המטוס. אין הוא מטורף. אבל כדי להגיע לכך עליו לתמרן בזהירות, לקבל הסכמה מראש מידי עבראל-נאצר ובעיקר מן הפלסטינים.

★ ★ ★

כדאי להרהר במציאות זו, שהיא חשובה הרבה יותר אף מפרשת-המטוס עצמה. היא מדגימה מחדש את הטענה שאנו משמעים אותה מזה עשרים שנה: העם הפלסטיני הוא הגורם המכריע במציאות המלחמה הנמשכת בינינו לבין העולם הערבי.

לא מפני שאל-פתח ודומיו הם כליכך מוכשרים. גם אילו היו נטולי כל כשרון וסיכוי, וגם אילו היו משוללים כל אפשרות ללמוד ולהשתפר בהדרגה, כפי שעשו אירגוני החבלה בארצות אחרות — גם אז היה גורם הפלסטיני נשאר הגורם המכריע.

כי הגורם הזה הוא המתסם את העולם הערבי. הוא המונע בעד מנהיגי כל שאר העימים הערביים לנהוג עליפי האינטרסים האובייקטיביים שלהם — אפילו כשהם רוצים בכך. וכל עוד תישאר בעיית פלסטין כפצע פתוח — לא ייתכן שלום, ואף לא תיתכן הרגעה ממושכת ובטוחה. כמו רוח רעה, היא תרים את ראשה שוב ושוב, תמיד ברגע בלתי-צפוי, תמיד בצורה בלתי-צפויה. בכל רגע עלול לפרוץ משבר. כמו במאי 1967. כמו השבוע.

פרשת-המטוס רק באה להזכיר לנו זאת: מחדש: **הבעיית העיקרית היא בעיית פלסטין. ואת השלום שאנו מחפשים — בפלסטין יש לחפש אותו, ורק בפלסטין אפשר למצוא אותו.**

בחצייהאי סיני, וכדי להגביר את הרושם תבע את הוצאת חיל-החרוס של האו"ם מכמה מיגורים של הגבול. או תאנש הגיב בהחלטה להוציא מייד את כל חיל-החרוס. עבראל-נאצר נאלץ לשלוח את חייליו לתפוס את העמדות שנתפנו — גם במיצר טיראן. לפי עדויות מוסמכות, לא חלם על כך עד לאותו רגע.

ברגע שהחיילים המצריים התקמו בשארם-אל-שייך, הת-חילו אויבי עבראל-נאצר בעולם הערבי ללעוג לו. ראדיו עמאן ורסאללה שידרו ללא הפסק קריאות-תגר בנוסח: "הראיס בקאהיר האשים את המלך חוסיין הגיבור שאינו לוחם בציונים די צורכו. והנה ראו, הצבא המצרי יושב במיצר טיראן, אבל האוניות הישראליות ממשיכות לעבור בו. הוי אחים פלסטיניים, ראו מי לוחם למענכם ומי לא לוחם."

כך נאלץ עבראל-נאצר לעשות את המעשה האחד שהפך את המלחמה לבלתי-נמנעת — בידעו היטב כי אין לו שחר של סיכוי להתמודד עם צה"ל. הוא סגר את המיצר, ואף שוהרי-שלום מושבעים כמוני נאלצו להכיר בעובדה שדור-שה פעולה צבאית כדי לפתחה.

ועתה, חשובי-נא רגע קט. כמה דומה פרשה זו לפרשת-המטוס?

★ ★ ★

הדמיון הבולט בין שתי הפרשות הוא בכך: עבר-אל-נאצר אתמול, ובומדיאן היום, נגררו להרפתקת

מוסכנות, מבלי שיכלו לחשב מראש את המהלכים, לתכנן את עמדתם, לשקול בכובד-ראש את הסיכויים והסיכונים שהם לוקחים על עצמם.

בשני המוקרים היתה היוזמה הראשונית בידי הפלסטיניים. וזוהי-השיחור ב-1967, הדליק את הניצוץ שגרם לתבערה. הם יצרו מצב שבו נאלצו ונאלצים מנהיגים ערביים חשובים וחזקים לעשות מעשים שלא כדאי להם לעשותם, מעשים העלולים להביא, בסופו-של-דבר, לפגילת עבראל-נאצר ובומדיאן גם יחד.

אנו נמצאים במלחמה עם כל העולם הערבי. אבל המוקד של מלחמה זו, והמאבק של כל מחלכיה, הוא העניין הפלסטיני.

★ ★ ★

קורא הישראלי יכול להתקומם נגד קביעה זו ולקרוא: "מה פתאום? מי הכריח את עבראל-נאצר, במאי

לושת הגברים, שחטפו את מטוס אל-על, העמידו את ממשלת-ישראל בפני הכרעה קשה, שלא היתה כמוה מאז ימיה-חרדה ערב מלחמת-ששת-הימים.

האם למצות את כל התהליכים הבינלאומיים האפשריים — גם אם אין כל ביטחון שישאו פרי?

האם להשיב מלחמה שעה, לחטוף מטוס אלג'ירי או מצרי — ולהיראות בעיני העולם הגדול ככנופיית-שודדים העומדת מול כנופיית-שודדים?

האם לנקוט פעולת-תגמול מסוג אחר לגמרי, בשטח אחר לגמרי — ושוב בלי ביטחון שהדבר יעזור?

האם לנקוט קו אלים ונוקשה, מבלי להתחשב בתוצאותיו לגבי אנשי-החצת והנוסעים הכלואים בגלג'יר, או לנקוט קו גמיש ומתון, מתוך תקווה שהדבר ישפיע על האלג'יריים להחזיר את המטוס ונוסעיו?

הכרעה קשה. מי יקנא באותם הנאלצים להכריע?

★ ★ ★

אך עוד פחות אפשר לקנא בראשי השילטון באל-ג'יריה. אותם העמידו שלושת הגברים במטוס בפני הכרעה קשה עוד הרבה יותר.

אין ספק ששלושת החוטפים לא הודיעו על כוונתם מראש להיה בומדיאן ובוטאפליקה. יש להניח כי הידיעה הראשונה על כך שנתקבלה באלג'יר היתה תשדורת החוטפים לנמל-התעופה האלג'ירי, שבישרה על כוונתם לנחות שם במטוס החטוף.

ולא הייתי מתפלא אילו הגיב על כך הוארי בומדיאן, כסתר ליבו, בקללה ערבית עסיפית.

★ ★ ★

אפשר לשחזר את הדיון שהתנהל בשעות הקטנות של הבוקר באלג'יר, באותה שעה בה כינס לוי אשכול בירושלים "כמה מן השירים".

בומדיאן: מה יהיה אם נכריז שהפקענו את המטוס המסונף הזה?

בוטאפליקה: יהיה לא טוב. הציונים ינסו להקים נגדנו את כל העולם. הרוסים יקפצו עד הגג מרוב כעס. קאסטרו יגיד שאנחנו מטומטמים. כדאי להחזיר את המטוס לישראלים.

בומדיאן: להחזיר? אתה מטורף! אחרי שבמשך שנים היינו התומכים הנלהבים ביותר בקו הקיצוני ביותר נגד ישראל, אחרי שבמשך שנים עודדנו בכל כוחנו את הפלסטינים להילחם בציונות — אנחנו נתנהג עכשיו כמו פחדנים? מה גידול עלינו?

בוטאפליקה: זה נכון, אבל תיקח בחשבון מה עלול לקרות. טייס כל העולם עלולים להכריז עלינו חרם. לא יבוא שום מטוס אלינו. תהירות שלנו תיחרם.

בומדיאן: אז מה? הרי כל אלג'יר תצחק ממני אם אכנע לציונים בהתמודדות הראשונה, אחרי שהתנגדתי בינוי אפילו להפסקת-האש בין מצריים, ירדן וסוריה — לבין ישראל!

בוטאפליקה: ומה יגידו באלג'יר אם כמה חברי-ישראלים יחטפו מחר מטוס אלג'ירי? או אם חיל-האוויר הישראלי יירט כמה מטוסים שלנו בדך לקאהיר, ויקח אותם ללוד? אתה יודע שזה מישחק-ילדים בשבילם.

בומדיאן: אבל החשוב מה יכתוב מחר בורג'בה הניבזה בעיתון שלו, אם מחזיר את המטוס: "ידידנו האלג'יריים הם גיבורים גדולים, כשהם באים לעזור לעם הפלסטיני בדיבורים. הם סומכים על זה שהצבא הישראלי אינו יכול להגיע אליהם הביתה. אבל כאשר הלוחמים הפלסטינים עושים מעשה המסבך את אלג'יריה, מרים בומדיאן את הידיים עוד לפני שישראל פותחת את הפה". לא, עבר-אל-עזיז, צריכים לחכות, לדחות, ולנקוט בינתיים קו תקיף ביותר.

בוטאפליקה: יא הוארי, כל יום שיעבור יקשה עלינו עוד יותר לחזור בנו. אחרי שבוע יהיה יותר קשה להיכנע!

בומדיאן: ימח שמם וזיכרם של הפלסטינים האלה! אין לנו ברירה. אנחנו צריכים להעמיד פנים שאנחנו עוזרים להם. אחרת נהיה בוגדים בעיני מאה מיליון ערבים, ובזויים בעיני העם שלנו!

★ ★ ★

מה כל זה מזכיר? שיחות מסויימות שהתנהלו, כנראה, בקאהיר בסוף מאי ובראשית יוני 1967.

רבים כבר הספיקו לשכות את השתלשלות המאורעות שקדמו למלחמת-ששת-הימים. אך יש דימיון רב בינם ובין פרשת המטוס.

הכל התחיל, או, במלחמתם של אנשי אל-פתח, בעידוד הסורים. כשגברו מעשי החבלנים הפלסטיניים, איימו לוי אשכול ויצחק רבין שנוצטרך לתקוף את סוריה, אם לא ייפסקו המעשים. הסורים נבהלו וטענו שישראל עומדת להתקפם. הסובייטים הודיעו לקאהיר שצה"ל ריכז את כוחותיו מול רמת-הגולן, ועומד לפתוח במלחמה נגד ה-סורים.

במצב זה, לא היתה לעבראל-נאצר ברירה אלא לעשות איששהו מעשה דרמאטי שייראה כאילו הוא, המנהיג הדגול של העולם הערבי, חס לעזרת הסורים. הוא ריכז את צבאו